

RP 192/2013 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 2 och 18 § i vallagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att vallagen ändras så att personer som är bosatta i Finland och är anställda inom Europeiska unionen eller andra internationella organisationer har rätt att rösta vid de val till Europaparlamentet som förrättas i Finland. Samtidigt preciseras bestämmelserna om förlust av rösträtt så att de bättre motsvarar i det direk-

tivet 93/109/EG som gäller rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2014.

MOTIVERING

1 Nuläge och föreslagna ändringar

Enligt 14 § 2 mom. i grundlagen har varje finsk medborgare och varje i Finland bosatt medborgare i Europeiska unionen som fyllt aderton år rätt att rösta vid val till Europaparlamentet enligt vad som bestäms genom lag.

Enligt 2 § i vallagen (714/1998) är medborgare i andra medlemsstater i Europeiska unionen röstberättigade vid Europaparlamentsvalet i Finland om de har hemkommun i Finland. För en person som stadigvarande bosätter sig i Finland registreras i regel en hemkommun. Ett undantag till denna regel utgörs av vissa personer som åtnjuter privilegier, såsom diplomater och deras familjemedlemmar samt anställda inom Europeiska unionen och vissa internationella organisationer samt deras familjemedlemmar.

Institutioner som omfattas av tillämpningsområdet för protokollet (Nr 7, EUT C 83 266, 30.3.2010) om Europeiska unionens privilegier och immunitet i Finland är Europaparlamentets informationskontor, Europeiska kommissionens representation i Finland och Europeiska investeringsbankens kontor, vilka är representationer för Europeiska unionens institutioner och andra organ, samt Europeiska kemikaliemyndigheten. Därtill har det ingåtts avtal om privilegier och immunitet för personalen vid Europeiska skogsinstitutet (FördrS 15/2007), Kommissionen för skydd av Östersjöns marina miljö (FördrS 39/1980), Internationella organisationen för migration (FördrS 31/1993), Nordiska Investeringsbanken (FördrS 125/2010) och Internationella institutet för utvecklingsekonomisk forskning (FördrS 36/1984) samt deras familjemedlemmar.

Enligt 4 § 3 mom. i lagen om hemkommun har en person som är anställd hos en främmande stats diplomatiska beskickning eller någon annan jämförbar beskickning eller vid ett konsulat som förestås av en utsänd konsul inte hemkommun i Finland, om han inte är finsk medborgare eller om han inte sedan tidigare har hemkommun i Finland. Hemkommun i Finland har inte heller en familje-

medlem till en person som avses i det ovan nämnda momentet eller en person som är i hans eller hennes privata tjänst, om denne inte är finsk medborgare eller sedan tidigare har hemkommun i Finland. Internationella organisationer nämns inte alls i 4 § 3 mom. i lagen om hemkommun, men vid tillämpningen av lagen har myndigheterna jämställt internationella organisationer med diplomatiska beskickningar.

I motiveringen till propositionen om godkännande av överenskommelsen om sätte mellan Finland och Europeiska kemikaliemyndigheten (RP 88/2007) konstateras uttryckligen att anställda vid kemikaliemyndigheten och deras familjemedlemmar inte har hemkommun i Finland. Anställda vid kemikaliemyndigheten och deras familjemedlemmar kan dock med stöd av 8 § i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster på egen begäran registreras i befolkningsdatasystemet och i detta sammanhang få finländskt personnummer. Samma gäller anställda vid de övriga ovan nämnda organisationerna.

Eftersom anställda vid kemikaliemyndigheten och de övriga ovan nämnda organisationerna eller myndigheterna enligt gällande bestämmelser inte har hemkommun i Finland, är de inte heller röstberättigade vid Europaparlamentsval eller kommunalval som förrättas i Finland, om de inte är finska medborgare. Dessa personer är dock i regel röstberättigade i Europaparlamentsval som förrättas i deras hemstat. I vissa medlemsstater har det dock föreskrivits att en person avförs ur vallängden om han eller hon har vistats en tillräckligt lång tid (exempelvis 10 år) i någon annan stat än sin hemstat.

I denna proposition föreslås det att 2 § i vallagen ändras så att medborgare i andra medlemsstater Europeiska unionen, som är anställda inom Europeiska unionen eller en internationell organisation har rätt att rösta vid Europaparlamentsval på samma villkor som medborgare i andra medlemsstater i Europeiska unionen, som har hemkommun i Finland. Bakom den föreslagna ändringen

ligger bland annat den oro som Europeiska kemikaliemyndigheten uttryckt över att personer som är anställda vid kemikaliemyndigheten i vissa situationer inte har rätt att rösta vid Europaparlamentsval i någon medlemsstat.

Anställda inom Europeiska unionen och andra internationella organisationer bor de facto i Finland, trots att det för dessa personer inte har registrerats en hemkommun i befolkningsdatasystemet. Därmed kan det anses att de bestämmelser i direktivet om val till Europaparlamentet som gäller rätten att rösta i bosättningsstaten gäller även dessa personer. Att personer som de facto bor i Finland inte har möjlighet välja att rösta vid Europaparlamentsvalet som förrättas i Finland är problematiskt både med tanke på integrationen i Finland och på förverkligandet av unionsrätten.

Både enligt rådets direktiv 93/109/EG om fastställande av närmare bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare och enligt Finlands grundlag ska frågan om rösträtt avgöras enligt var personen i fråga bor. I de flesta andra medlemsstaterna förekommer det inte en liknande konflikt mellan villkoret som gäller bosättningsstaten och villkoret som gäller hemkommun som i Finland. Därmed är de som omfattas av protokollet om Europeiska unionens immunitet och privilegier i många stater röstberättigade på samma villkor som andra som är bosatta i staten i fråga.

Det föreslås att det i 2 § 2 mom. i vallagen intas en bestämmelse om rösträtten för dem som är anställda inom Europeiska unionen eller en internationell organisation. En person som bor i Finland och är anställd inom Europeiska unionen eller en internationell organisation som är verksam i Finland eller en familjemedlem till en sådan person ska ha rätt att rösta, om hans eller hennes uppgifter har registrerats i befolkningsdatasystemet enligt vad som föreskrivs i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster (661/2009). Därtill förutsätts att de inte har förlorat sin rösträtt i sin hemstat. Förlust av rösträtt behandlas närmare nedan.

Enligt den föreslagna ändringen ska det därmed finnas tre villkor för rösträtten: personen i fråga ska vara bosatt i Finland, han eller hon ska vara anställd inom Europeiska unionen eller en internationell organisation och hans eller hennes uppgifter ska ha registrerats i befolkningsdatasystemet. Dessa villkor behövs för att på förhand kunna veta vilka personer som omfattas av reformen. Dessutom är dessa villkor sådana att myndigheterna kan kontrollera att de uppfylls, och de förutsätter inte heller några ändringar i övrig lagstiftning eller betydande ändringar i datasystemen.

Enligt den gällande vallagen förutsätter rösträtten för medborgare i andra medlemsstater i Europeiska unionen bland annat att de inte har förlorat sin rösträtt i sin hemstat. Bestämmelsen i vallagen baserar sig på direktivet om val till Europaparlamentet (93/109/EG). Enligt artikel 3 i direktivet ska den som på referensdagen är unionsmedborgare och inte är medborgare i bosättningsstaten, men som uppfyller de villkor för rösträtt och valbarhet som enligt den statens lagstiftning gäller för de egna medborgarna i bosättningsstaten ha rösträtt vid Europaparlamentsval och vara valbar till Europaparlamentet, om han eller hon inte har förlorat sin rätt enligt artikel 6 eller 7. Enligt artikel 7 har bosättningsstaten rätt att kontrollera att unionsmedborgare, som anmält att de vill utöva sin rösträtt där, inte har förlorat den rätten i hemstaten genom ett civilrättsligt eller straffrättsligt beslut.

Det föreslås att bestämmelsen i 2 § i vallagen som gäller förlust av rösträtt preciseras genom tillägget "genom ett civilrättsligt eller straffrättsligt beslut." På detta sätt har unionsmedborgare som är bosatta i Finland rätt att rösta, trots att de skulle ha förlorat sin rösträtt i sin hemstat på grund av för lång vistelse i en annan medlemsstat. Det ska inte heller i framtiden vara möjligt att rösta i en annan medlemsstat om man har förlorat sin rösträtt i sin hemstat på grund av ett brott.

Det föreslås att till 18 § 3 mom. i vallagen fogas en bestämmelse om anteckning av en sådan röstberättigad person som inte har hemkommun i Finland i rösträttsregistret. Om en medborgare i en annan medlemsstat i Europeiska unionen som är röstberättigad vid

Europaparlamentsval inte har hemkommun i Finland, ska i rösträttsregistret i stället för hemkommun antecknas rösträttskommun. Rösträttskommunen fastställs enligt den adress som personen som saknar hemkommun har meddelat till magistraten. I sådana osannolika situationer att personen i fråga inte har meddelat någon adress till magistraten, ska magistraten enligt prövning från fall till fall fastställa rösträttskommunen.

Tjänstemän vid Europeiska unionen samt deras familjemedlemmar ska på samma sätt som andra medborgare i Europeiska unionen skriftligen anmäla sin avsikt att utöva sin rösträtt i Finland enligt vad som föreskrivs i 18 § 5 mom. i vallagen. Magistraten kontrollerar i befolkningsdatasystemet och det så kallade diplomatkortet som beviljats av utrikesministeriet att förutsättningarna för rösträtten uppfylls.

2 Internationell jämförelse

2.1 Sverige

I Sverige har svenska medborgare samt de medborgare i någon av Europeiska unionens medlemsstater som är folkbokförda i Sverige rösträtt vid val till Europaparlamentet och vid val till kommun- och landstingsfullmäktige.

Vid ingången av år 2011 ändrades Sveriges folkbokföringslag (1991:481) så att anställda vid ett internationellt organ i Sverige och som i sina arbetsuppgifter har rätt till immunitet och privilegier samt deras familjemedlemmar kan folkbokföras i Sverige. Eftersom rösträtten vid svenska val förutsätter att man är folkbokförd i Sverige, ledde den nämnda ändringen till att dessa personer fick rätt att rösta vid val till Europaparlamentet och vid val till kommun- och landstingsfullmäktige i Sverige.

I Sverige svarar Skatteverket för folkbokföringen. Att anställda vid internationella organ folkbokförs i Sverige innebär dock inte att de är skattskyldiga i Sverige. Om detta undantag i skattskyldigheten föreskrivs genom en hänvisning till protokollet om Europeiska unionens immunitet och privilegier (nr 36, 1965) i 3 kap. 6 § i den svenska inkomstskattelagen.

2.2 Danmark

Diplomater och företrädare för internationella gemenskap som registrerats hos protokollavdelningen vid utrikesministeriet i Danmark samt deras familjemedlemmar har rätt att rösta vid kommunala och regionala val i Danmark.

När det gäller rätten att rösta vid Europaparlamentsval i Danmark håller man som bäst på att planera förfarandet för registrering av personer som är anställda inom Europeiska unionen samt deras familjemedlemmar. Enligt Danmarks utrikesministerium kommer man dock att tillämpa ett liknande registreringsförfarande som vid kommunala och regionala val. Personer som har för avsikt att rösta vid det nästa Europaparlamentsvalet ska på förhand ansöka om registrering med en separat blankett, som ska lämnas in före den 1 maj 2014.

2.3 Nederländerna

I Nederländerna har medborgare i Europeiska unionen rätt att rösta både vid Europaparlamentsval och lokala val, men inte vid nationella val. Medborgare i Europeiska unionen har samma rätt oberoende av om de är anställda inom Europeiska unionen eller inte. Anställda inom Europeiska unionen har därmed rösträtt på samma villkor som andra medborgare i Europeiska unionen som är bosatta i landet.

Rösträtten förutsätter att medborgaren har fyllt 18 år och att han eller hon har registrerat sig för att rösta. Medborgare kan registrera sig för att rösta i samband med att de registrerar att de har vanlig vistelseort i Nederländerna. Om förhållandena ändras är väljarna själv skyldiga att underrätta myndigheterna om detta.

2.4 Österrike

I Österrike har andra än österrikiska medborgare rätt att rösta vid Europaparlamentsvalet om de är medborgare i Europeiska unionen och har vanlig vistelseort (Hauptwohnsitz) i Österrike. Det finns inga särskilda bestämmelser om rösträtten för tjänstemän som

är anställda vid Europeiska unionens organisationer. Dessa personer omfattas av samma rättigheter som övriga medborgare i andra medlemsstater i Europeiska unionen som är bosatta i Österrike.

Medborgare i andra medlemsstater i Europeiska unionen som är bosatta i Österrike kan utöva sin rösträtt och ställa upp som kandidater vid val till Europaparlamentet enligt direktivet 93/109/EG. När det gäller rätten att rösta vid lokala val iaktas rådets direktiv 94/80/EG som gäller alla medborgare i Europeiska unionen.

2.5 Polen

Enligt 2 och 10 § i den polska vallagen har medborgare i Europeiska unionen som inte är polska medborgare rätt att rösta vid val till Europaparlamentet, om de senast på valdagen fyller 18 år och är stadigvarande bosatta i Polen.

Enligt de uppgifter som fåtts av den europeiska byrån för gränsskydd (Frontex) finns det inga särskilda bestämmelser om rösträtten för anställda inom Europeiska unionen i Polen. De som är anställda vid Frontex eller Europeiska unionens organ har rätt att rösta vid val till Europaparlamentet om de är stadigvarande bosatta i Polen på samma sätt som andra medborgare i Europeiska unionen.

Medborgare i Europeiska unionen som inte är polska medborgare kan även rösta vid kommunala val, om de förutom de ovan nämnda villkoren är varaktigt bosatta inom området för den kommun som valet gäller. Därtill ska medborgare i Europeiska unionen registrera sig i vistelseortens valregister, som upprätthålls av magistraten eller stadshuset. Innan personen i fråga registreras, kontrollerar magistraten eller stadshuset att han eller hon är varaktigt bosatt inom området för kommunen i fråga.

3 Propositionens konsekvenser

Reformen syftar till att förbättra i Finland bosatta personers rätt till inflytande och till att utveckla den finska lagstiftningen så att den bättre motsvarar Europeiska unionens författningar. Propositionen har konsekvenser enbart för anställda vid Europeiska unio-

nen och internationella organisationer samt deras familjemedlemmar, som till följd av reformen får välja om de vill utöva sin rösträtt vid Europaparlamentsvalet i Finland eller i sin hemstat. Reformen medför inga ändringar i rösträtten vid kommunalval.

Att det skapas en ny grupp av röstberättigade ökar arbetsmängden i samband med upprättandet av rösträttsregistret vid magistraterna, främst vid Helsingfors magistrat, samt i någon mån vid Befolkningsregistercentralen och Rättsregistercentralen. Var och en röstberättigad som inte har hemkommun i Finland ska läggas till i rösträttsregistret skilt, vilket innebär att arbetsmängden beror på hur många personer som anmäler att de vill utöva sin rösträtt i Finland. Eftersom reformen gäller en rätt liten grupp anses den inte ha några betydande administrativa eller ekonomiska konsekvenser. Det extra arbete som reformen medför kan skötas med nuvarande resurser. Propositionen har inga andra konsekvenser.

4 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid justitieministeriet.

Utlåtande om propositionen har begärts av utrikesministeriet, finansministeriet, Befolkningsregistercentralen, Helsingfors magistrat och alla partier som införts i partiregistret. Utlåtande har lämnats av utrikesministeriet, finansministeriet, Befolkningsregistercentralen, Samlingspartiet r.p., Kristdemokratiska riksdagsgruppen, Finlands Socialdemokratiska Parti r.p. samt minister Lauri Tarasti. I utlåtandena understöddes propositionen och den ansågs vara motiverad.

5 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2014 så att de medborgare i Europeiska unionen som får rätt att rösta vid Europaparlamentsvalet i Finland kan utöva sin rösträtt vid Europaparlamentsvalet 2014.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag**om ändring av 2 och 18 § i vallagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i vallagen (714/1998) 2 § 2 mom. och 18 § 3 mom., av dem 18 § 3 mom. sådant det
lyder i lag 496/2013, som följer:

2 §

Rösträtt

Röstberättigade vid Europaparlamentsval är också sådana medborgare i andra medlemsstater i Europeiska unionen som senast på valdagen fyller 18 år och som har i lagen om hemkommun (201/1994) avsedd hemkommun i Finland eller som är anställda inom Europeiska unionen eller en i Finland verksam internationell organisation eller som är familjemedlemmar till sådana personer, om de bor i Finland och om uppgifterna om dem har registrerats i befolkningsdatasystemet på det sätt som föreskrivs i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster (661/2009). Röstberättigade i Finland är dock inte de som förlorat sin rösträtt vid Europaparlamentsval på grund av ett beslut i ett enskilt civilrättsligt eller straffrättsligt ärende i den stat i vilken de är medborgare (hemstat).

18 §

Upprättande av och uppgifter i rösträtsregister

Om den röstberättigade inte har hemkommun i Finland den 51 dagen före valdagen, ska folkbokföringskommunen enligt lagen om hemkommun antecknas i rösträtsregistret i stället för hemkommunen. Om folkbokföringskommunen inte längre hör till finskt territorium, ska Helsingfors stad antecknas i stället för den. Om en sådan medborgare i en annan medlemsstat i Europeiska unionen som är röstberättigad vid Europaparlamentsval inte har hemkommun i Finland, ska rösträttskommunen antecknas i rösträtsregistret i stället för hemkommunen. Den röstberättigade hör i detta fall till det röstningsområde som fullmäktige med stöd av 8 § 1 mom. har bestämt i fråga om de röstberättigade som i befolkningsdatasystemet inte har antecknats vid någon fastighet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 21 november 2013

Statsminister**JYRKI KATAINEN**

Justitieminister Anna-Maja Henriksson

Bilaga
Parallelltext

Lag

om ändring av 2 och 18 § i vallagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i vallagen (714/1998) 2 § 2 mom. och 18 § 3 mom., av dem 18 § 3 mom. sådant det lyder i lag 496/2013, som följer:

Gällande lydelse

2 §

Rösträtt

Röstberättigad vid Europaparlamentsval är också medborgare i andra medlemsstater i Europeiska unionen som senast på valdagen fyller 18 år och som har i lagen om hemkommun (201/1994) avsedd hemkommun i Finland, *förutsatt att de inte förlorat sin rösträtt vid Europaparlamentsval* i den stat i vilken de är medborgare (hemstat).

Föreslagen lydelse

2 §

Rösträtt

Röstberättigade vid Europaparlamentsval är också sådana medborgare i andra medlemsstater i Europeiska unionen som senast på valdagen fyller 18 år och som har i lagen om hemkommun (201/1994) avsedd hemkommun i Finland *eller som är anställda inom Europeiska unionen eller en i Finland verksam internationell organisation eller som är familjemedlemmar till sådana personer, om de bor i Finland och om uppgifterna om dem har registrerats i befolkningsdatasystemet på det sätt som föreskrivs i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster (661/2009). Röstberättigade i Finland är dock inte de som förlorat sin rösträtt vid Europaparlamentsval på grund av ett beslut i ett enskilt civilrättsligt eller straffrättsligt ärende* i den stat i vilken de är medborgare (hemstat).

18 §

Upprättande av och uppgifter i rösträtsregister

Om den röstberättigade inte har hemkommun i Finland den 51 dagen före valdagen, *antecknas i rösträtsregistret i stället för hemkommun folkbokföringskommunen enligt lagen om hemkommun*. Om denna kommun inte längre hör till finskt territorium, antecknas i stället för den Helsingfors stad. Den

18 §

Upprättande av och uppgifter i rösträtsregister

Om den röstberättigade inte har hemkommun i Finland den 51 dagen före valdagen, *ska folkbokföringskommunen enligt lagen om hemkommun antecknas i rösträtsregistret i stället för hemkommunen*. Om folkbokföringskommunen inte längre hör till finskt territorium, ska Helsingfors stad an-

röstberättigade hör då till det röstningsområde som fullmäktige med stöd av 8 § 1 mom. har bestämt i fråga om de röstberättigade som i befolkningsdatasystemet inte har antecknats vid någon fastighet.

tecknas i stället för den. *Om en sådan medborgare i en annan medlemsstat i Europeiska unionen som är röstberättigad vid Europaparlamentsval inte har hemkommun i Finland, ska rösträttskommunen antecknas i rösträttsregistret i stället för hemkommunen.* Den röstberättigade hör i detta fall till det röstningsområde som fullmäktige med stöd av 8 § 1 mom. har bestämt i fråga om de röstberättigade som i befolkningsdatasystemet inte har antecknats vid någon fastighet.
